

Ultimul caz

Mi-e inima grea acum când iau pana ca să scriu aceste ultime cuvinte, povestind despre talentele extraordinare ale prietenului meu, domnul Sherlock Holmes. M-am străduit, în neorânduială și, după câte simt eu, într-un mod cu totul inadecvat, să relatez experiențele ciudate pe care le-am trăit alături de el, începând de la întâmplarea ce ne-a adus laolaltă la vremea « Studiului în stacojiu » până la intervenția sa în chestiunea « Tratatului naval », intervenție care a avut, fără îndoială, drept rezultat evitarea unei grave complicații internaționale. Intenția mea era să mă opresc aici și să nu mai pomenesc nimic despre întâmplarea care mi-a lăsat un gol în viață, gol pe care îl resimt încă după cei doi ani care au trecut de atunci. Dar recentele scrisori în care colonelul James Moriarty apără memoria fratelui său mi-au forțat mâna, așa că nu am am încotro și trebuie să aduc la cunoștința publicului faptele așa cum s-au petrecut. Numai eu cunosc adevărul adevărat în această istorie și am convingerea că a venit momentul în care a-l ascunde nu mai poate sluji defel unui scop laudabil. După câte știu, în presă n-au apărut decât trei relatări ale întâmplării : aceea din *Journal de Genève* din 6 mai

1891, corespondența agenției Reuter publicată în ziarele englezești din 7 mai 1891 și, în sfârșit, scrisorile recente despre care am vorbit. Primele două relatări erau foarte zgârcite în amănunte, pe când ultima, așa cum voi arăta imediat, deformează complet faptele. Îmi revine deci sarcina de a spune pentru prima dată ce s-a întâmplat în realitate între profesorul Moriarty și domnul Sherlock Holmes.

Cititorul își mai amintește, poate, că, după ce m-am căsătorit și mi-am deschis un cabinet, relațiile foarte strânse dintre mine și Holmes s-au schimbat într-o oarecare măsură. El venea pe la mine ori de câte ori avea nevoie să fie însoțit de cineva în cercetările lui, dar aceste prilejuri se mai răriseră, până când, așa cum constat acum, în 1890, am consemnat numai trei cazuri. În iarna aceluia an și la începutul primăverii lui 1891 am văzut în ziare că Holmes fusese angajat de guvernul francez într-o chestiune de extremă importanță și am primit de la el două scrisori, una de la Narbonne și alta de la Nîmes, din care am dedus că șederea sa în Franța avea să se prelungească. Tocmai de aceea am rămas uimit când l-am văzut intrând în cabinetul meu în seara zilei de 24 aprilie. Mi-a atras atenția faptul că era mult mai palid și mai slab decât de obicei.

— Da, m-am consumat cam prea mult, observă el, răspunzând mai degrabă privirii decât cuvintelor mele. Am fost foarte solicitat în ultima vreme. Te superi dacă închid obloanele ?

Singura lumină din cameră venea de la lampa de pe masă, la care citeam. Holmes se furișă pe lângă perete, închise obloanele și trase zăvorul.

— Te temi de ceva ? l-am întrebat eu.

— Adevărul este că da.

— De ce anume ?

— De puști cu aer comprimat.

— Dragul meu Holmes, ce vrei să spui ?

— Watson, cred că mă cunoști destul de bine ca să-ți dai seama că nu sunt câtuși de puțin fricos din fire. Pe de altă parte însă, e mai degrabă semn de prostie decât de curaj să nu recunoști primejdia atunci când te pândește de foarte aproape. Ești amabil să-mi dai un foc ?

Trase adânc din țigară, parcă recunoscător pentru alinarea pe care i-o aducea.

— Trebuie să-mi cer scuze că am venit la o oră atât de târzie, zise el. Mai trebuie să te rog să renunți la orice fel de conveniențe și te mai rog să fii îndeajuns de neconvențional pentru a-mi îngădui să-ți părăsesc domiciliul sărind gardul prin fundul grădinii.

— Dar ce înseamnă toate astea ? l-am întrebat.

Mi-a întins mâna și la lumina lămpii am văzut că are două julituri zdravene la mână, care-i sângerau încă.

— După cum îți poți da seama, nu e un lucru chiar atât de eteric, zise el, zâmbind. Dimpotrivă, e ceva îndeajuns de solid ca să-ți frângă mâna. Doamna Watson e acasă ?

— Nu, e plecată pentru câteva zile într-o vizită.

— Ei, nu mai spune ! Ești sigur ?

— Absolut sigur.

— Atunci îmi vine mai ușor să-ți propun să mă însotești o săptămână pe continent.

— Unde ?

— A, nu contează unde. E absolut indiferent.

Era ceva foarte ciudat în toate astea. Nu era câtuși de puțin în firea lui Holmes să-și ia o vacanță fără țel și ceva din înfățișarea lui palidă și istovită îmi spunea

că nervii îi sunt încordați la maximum. El citi întrebarea din ochii mei și, împreunându-și vârful degetelor, cu coatele sprijinite pe genunchi, îmi explică situația.

— Probabil că n-ai auzit în viața ta de profesorul Moriarty, zise el.

— Nu.

— Ei, vezi ? Tocmai în asta constă geniul și miracolul poveștii ! strigă el. Omul și-a întins tentaculele în toată Londra și nimeni n-a auzit de el. E ceea ce face din el o culme în analele crimei. Ascultă, Watson, îți spun cât se poate de serios că, dacă aș putea să-l dobor pe omul ăsta, dacă aș putea să scap societatea de el, aș zice că am ajuns la apogeul carierei și aș fi gata să-mi aleg pentru restul vieții un fâgaș mai liniștit. Între noi fie vorba, cazurile recente în care am putut fi de folos familiei regale scandinave și Republicii Franceze mi-au creat o situație de pe urma căreia aș putea să duc un trai cât se poate de liniștit, potrivit firii mele, și să-mi concentrez atenția asupra cercetărilor mele în chimie. Dar nu mi-ar tihni, Watson, n-aș putea să șed liniștit pe scaun dacă aș ști că un om ca profesorul Moriarty umblă nestingherit prin Londra.

— Dar ce-a făcut omul ăsta ?

— Destinul lui e uluitor. S-a născut într-o familie bună și a primit o educație excelentă, iar natura l-a înzestrat cu un talent fenomenal la matematică. La vârsta de numai douăzeci și unu de ani a scris un tratat despre teorema binomului, care a făcut vâlvă în Europa. Grație acestei faime a obținut catedra de matematică la una din universitățile noastre mai mici și, după câte se pare, îl aștepta o carieră strălucită. Numai că individul moștenise și niște înclinații de-a dreptul diabolice. Are

în el o vână criminală, care, în loc să se fi temperat cu timpul, s-a accentuat, devenind infinit mai primejdioasă datorită extraordinarei lui inteligențe. În orașul lui universitar s-au ivit tot felul de zvonuri sinistre pe seama lui și, în cele din urmă, a fost silit să demisioneze și să vină la Londra, unde s-a angajat ca instructor în armată. Asta este ceea ce știe lumea despre el, dar am să-ți spun acum ce am descoperit prin propriile mele mijloace.

Cum știi, dragă Watson, nimeni nu cunoaște mai bine decât mine elita criminalilor londonezi. De mulți ani mi-am dat seama că în spatele răufăcătorilor există o forță ocultă, cu o mare capacitate de organizare, ce stă veșnic în calea autorităților și-i ține sub pavăza ei pe delincvenți. De nenumărate ori, în cazuri dintre cele mai diferite – falsuri, jafuri, omoruri – am simțit prezența acestei forțe și, pe de altă parte, am dedus influența ei în multe dintre crimele rămase neelucidate, în legătură cu care eu personal nu am fost consultat. Ani de-a rândul m-am străduit să smulg vâlul de pe ele și, în sfârșit, a venit momentul în care am prins capătul firului. Urmărindu-l din aproape în aproape, el m-a condus, după mii de meandre înșelătoare, până la fostul profesor Moriarty, celebritate mondială în matematică.

Watson, e vorba de un adevărat Napoleon al crimei. A organizat cel puțin jumătate din ticăloșiile făptuite în acest mare oraș și, în orice caz, pe aproape toate cele al căror mister n-a putut fi dezlegat. E un geniu, un filosof, un gânditor abstract. Are un creier de elită. Stă nemișcat ca un păianjen în mijlocul pânzei sale, dar pânza aceea are o mie de raze și el știe foarte bine ce înseamnă cel mai mic tremur al uneia dintre ele. El personal face foarte puțin. Se mulțumește doar să

urzească planuri. Dar agenții lui sunt numeroși și formidabil de bine organizați. Trebuie săvârșită o crimă ? Trebuie subtilizată vreo hârtie, să zicem ? Jefuită o casă ? Îndepărtat un om ? Perfect, i se trimitte vorbă profesorului, planul e conceput și pus în aplicare. Se prea poate ca făptașul să fie prins. Atunci se găsesc bani pentru eliberarea lui pe cauțiune sau pentru a plăti avocați. Dar principala forță care l-a folosit pe acel individ drept unealtă nu e prinsă niciodată și nici măcar suspectată. Asta este organizația a cărei existență am dedus-o, Watson, și pentru demascarea și distrugerea căreia mi-am pus în joc întreaga energie.

Profesorul este însă înconjurat de adevărate fortificații atât de viclean concepute, încât, orice aș fi făcut, părea imposibil să obțin împotriva lui dovezi care să-i poată aduce condamnarea în fața unui tribunal. Tu îmi cunoști puterile, dragul meu Watson, și totuși, la capătul a trei luni încheiate, m-am văzut silit să recunosc că, în sfârșit, am dat peste un adversar cu o inteligență egală cu a mea. Oroarea pricinuită de crimele lui s-a pierdut în admirația pentru iscusința lui. În cele din urmă, totuși, el a făcut un mic pas greșit, unul foarte, foarte mic, dar mult mai mare decât își putea permite tocmai când eu mă aflam foarte aproape, pe urmele lui. Se ivise deci o șansă pentru mine și, luând-o ca punct de plecare, mi-am țesut plasa în jurul lui, așa că acum e gata-gata să se închidă, fără a-i mai lăsa vreo porțiță de scăpare. Peste trei zile, adică luna viitoare, chestiunea va fi coaptă, și profesorul, ca și membrii mai de seamă ai bandei lui vor cădea cu toții în mâna poliției. Atunci va avea loc cel mai mare proces penal al secolului, care va aduce cu sine lămurirea a peste patruzeci de mistere și-i va duce pe răufăcători la ștreang. Dacă facem însă

o singură mișcare pripită, înțelegeți, s-ar putea să ne scape printre degete chiar în ultimul moment.

Dacă aș fi reușit să întreprind totul fără știrea profesorului Moriarty, ar fi fost perfect. Dar el a fost prea șiret. A văzut pas cu pas cum îmi întind năvodul în jurul lui. De nu știu câte ori s-a străduit să scape, dar tot de atâtea ori am reușit să i-o iau înainte. Te rog să mă crezi, dragă prietene, că dacă această luptă surdă ar putea fi zugrăvită amănunțit, ea ar constitui relatarea celui mai pasionant duel din toată istoria criminalisticii. Niciodată până acum nu m-am ridicat la o asemenea înălțime și niciodată nu am fost încolțit mai rău de un adversar. Mi-a dat lovituri cumplite, și totuși am reușit să-i răspund și eu la fel. Azi-dimineață au fost luate ultimele măsuri și mai era nevoie de numai trei zile pentru ca toate lucrurile să fie puse la punct. Ședeam în camera mea, chibzuind bine totul, când, deodată, ușa s-a deschis și m-am trezit față în față cu profesorul Moriarty.

Tu știi, Watson, că am nervi destul de tari, și totuși, trebuie să mărturisesc că am tresărit când l-am văzut pe omul care-mi ocupa gândurile. Figura lui îmi era foarte familiară. E un bărbat foarte înalt și deșirat, cu fruntea boltită ca o arcadă albă și ochii adânc înfundati în orbite. Nu are nici barbă, nici mustați, e palid, cu o înfățișare ascetică, iar trăsăturile lui păstrează ceva din aerul unui profesor. Are spinarea încovoiată de prea mult citit și capul, repezit înainte, i se clatină întruna într-un mod ciudat, amintind de o reptilă. Și-a ațintit asupra mea ochii mijiiți, foarte curioși.

— Văd că aveți lobii frontali mai puțin dezvoltați decât m-aș fi așteptat, spuse el într-un târziu. Obiceiul de a pipăi armele încărcate ținute în buzunarul de la hălat e primejdios.

Adevărul este că în clipa în care a intrat mi-am dat seama de primejdia cumplită în care mă aflam. Singura soluție de a scăpa la care se putea gândi Moriarty era să mă reduc la tăcere. Într-o clipă mi-am strecurat revolverul din sertar în buzunar și-l țineam îndreptat asupra vizitatorului. Auzindu-i vorbele, am scos pistolul, am tras piedica și l-am pus pe masă. Moriarty continua să zâmbească, clipind des, dar licărul din ochii lui mă făcu totuși să mă bucur că am arma aceea la îndemână.

— Evident, nu mă cunoașteți, zise el.

— Dimpotrivă, cred că e mai mult decât evident că vă cunosc. Vă rog, luați loc. Vă pot acorda cinci minute dacă aveți ceva să-mi spuneți.

— Tot ce am să vă spun probabil că v-a și trecut prin minte, mi-a replicat el.

— Atunci e posibil ca și răspunsul meu să vă fi trecut dumneavoastră prin minte.

— Vă mențineți poziția ? mă întrebă.

— Absolut.

Și-a băgat mâna în buzunar, iar eu am luat pistolul de pe masă. Dar el n-a scos din buzunar decât o agendă în care notase niște date.

— Mi-ați ieșit în cale în ziua de patru ianuarie, începu el. La 23 ianuarie m-ați stânjenit. De la mijlocul lui februarie am fost foarte serios incomodat de dumneavoastră. La sfârșitul lui martie mi-ați zădărnicit planurile. Iar acum, la sfârșitul lui aprilie, constat că, din cauza persecuțiilor dumneavoastră neîncetate, sunt pur și simplu amenințat să-mi pierd libertatea. Situația devine intolerabilă.

— Aveți de făcut vreo propunere ? l-am întrebat.

— Trebuie să renunțați, domnule Holmes, zise el, bălăbănindu-și capul dintr-o parte-ntr-alta. Trebuie neapărat să renunțați.